

Bryologická exkurze do údolí potoka Trubiska

Bryological field trip to the Trubiska stream valley

SVATAVA KUBEŠOVÁ¹ & JANA TKÁČIKOVÁ²

1) Moravské zemské muzeum, botanické oddělení,
Hviezdoslavova 29a, CZ-627 00 Brno; e-mail: skubesova@mzm.cz

2) Muzeum Beskyd Frýdek-Místek,
Hluboká 66, CZ-738 01 Frýdek-Místek; e-mail: janatkacikova@seznam.cz

Abstract: A bryological field trip led to the valley of the Trubiska stream, near the town of Vsetín, on 3 October 2020. We surveyed wetland habitats of the Trubiska Nature Monument and the Rybník Neratov Nature Monument. In total, 57 bryophyte species (5 liverworts and 52 mosses) were recorded. One of them *Ephemerum serratum* belongs to the category Data Deficient and two *Breidleria pratensis*, *Physcomitrella patens* to the category Least Concern – Attention list.

Keywords: bryophytes, Czech Republic, wet meadows

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Danihelka et al. (2012), Kučera et al. (2012), Kirk (2012)

Předposlední exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS v roce 2020, konaná 3. října, se zaměřila na mechorosty v údolí potoka Trubiska, jižně od Vsetína. Vedení exkurze měly na starost Svatava Kubešová a Jana Tkáčiková a účastníků se na ní prostřídalo dohromady jedenáct. Hlavní cíle byly dva, navštívit pěnovcové luční prameniště v přírodní památce Trubiska a doputovat k loveckému zámečku Trubiska.

Na začátku exkurze jsme krátce navštívili přírodní památku Rybník Neratov, která byla vyhlášena především pro ochranu vodních bezobratlých a obojživelníků. Na kamenném zpevněném břehu jsme našli mechy, které často doprovázejí člověka, respektive rostou na jím vytvořených a ovlivněných stanovištích. Jednalo se o kroucenec zední (*Tortula muralis*) a prutník stříbřitý (*Bryum argenteum*). Z vody jsme zde vylovili stolístek klasnatý (*Myriophyllum spicatum*). První druhy epifytických mechů, např. čepejřnatku mnohoplodou (*Pylaisia polyantha*) a rourkatec poduškovitý (*Syntrichia virescens*), jsme pozorovali na kmenech jasanů podél cesty.

S malými výpady do blízkého lesa a mokrých příkopů u silnice jsme pokračovali k nedaleké přírodní památce Trubiska (obr. 1). Nachází se v ní kosené podmáčené louky a na malé části také fragment pěnovcového lučního prameniště. Mechrosty zde tvoří bohaté porosty, přičemž většinou se jedná o běžné mechy károvku hrotitou (*Calliergonella cuspidata*) a prutník hvězdovitý (*Bryum pseudotriquetrum*). Podařilo se nám ale objevit i menší porost vzácnější jílovky luční (*Breidleria pratensis*, dříve *Hypnum pratense* W. D. J. Koch ex Spruce) a miniaturního mechu prchavky pilovité (*Ephemerum serratum*, dříve *E. minutissimum* Lindb.; obr. 2). Je to efemerní, pozemní druh, jehož poupátkovité, jen asi 1 mm vysoké rostlinky vyrůstají na vytrvávajícím, vláknit-

Obr. 1. Podmáčené louky v přírodní památce Trubiska. – Foto S. Kubešová

Obr. 2. Miniaturní mech prchavka pilovitá (*Ephemerum serratum*, dříve *E. minutissimum* Lindb.).
– Obr. 3. Drobný, terestrický mech čepenka odstálá (*Physcomitrella patens*). – Foto S. Kubešová

tém protonematu. Patří k mechům, pro které u nás nemáme dostatek údajů o jejich rozšíření a ohrožení.

V okolních lesích a v blízkosti potůčku jsme vedle velkých, dobře poznatelných mechů dvouhrotce chvostnatého (*Dicranum scoparium*), měříku čeřitého (*Plagiomnium undulatum*) a játrovek mřížkovce kuželovitého (*Conocephalum conicum*) a kapraďovky sleziníkovité (*Plagiochila asplenoides*) našli také několik zajímavých hub. Jednalo se o čirůvku kravskou (*Tricholoma vaccinum*), ryzec datlí (*Lactarius picinus*) a lošák jelení (*Sarcodon imbricatus*). Všechny rostou v mykorhize se smrkem a zvláště poslední jmenovaný v minulosti z našich lesů ubýval kvůli imisím, nyní se však pozvolna vrací.

Polední svačina kvůli bryologickému tempu neproběhla, jak bylo původně naším plánem, u zámečku Trubiska, ale se zpožděním o kus níže u rybníku Kačeňák. Zde si také nejmladší nadšení účastníci vyplnili pracovní listy a zopakovali nabyté „mechařské“ znalosti. Pouze nejvytrvalejší účastníci dorazili i k zámečku Trubiska, kde jsme obdivovali na informačním panelu fotografie zobrazující, jak romanticky toto místo vypadalo v minulých, slavnějších dobách. Na kmenech dvou vzrostlých javorů mléčů (*Acer platanoides*) před zámečkem jsme pozorovali epifytické mechorosty např. bělozubku ocáskovitou (*Leucodon sciuroides*) a také pěkně vyvinutá společenstva epifytických lišejníků. Nejnápadnějším z nich byl větvičník slívový (*Evernia prunastri*). Zpáteční cestu jsme absolvovali běžným turistickým tempem, takže už za 45 minut jsme stáli u zaparkovaných aut.

Během exkurze jsme našli 57 druhů mechorostů, z toho 5 játrovek a 52 mechů. Jeden mech patří v červeném seznamu do kategorie nedostatečně známé – prchavka pilovitá, a dva k druhům neohroženým, ale zasluhujícím pozornost – jílovka luční a čepenka odstálá (*Physcomitrella patens*; obr. 3).

Použité zdroje

- Danihelka J., Chrtek J. Jr. & Kaplan Z. (2012): Checklist of vascular plants of the Czech Republic. – Preslia 84: 647–811.
- Kirk P. M. (2012): Index fungorum [online] – URL: <http://indexfungorum.org/> (navštíveno 22. 12. 2020).
- Kučera J., Váňa J. & Hradílek Z. (2012): Bryophyte flora of the Czech Republic: updated checklist and Red List and a brief analysis. – Preslia 84: 813–850.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavily S. Kubešová a J. Tkáčiková)

Nálezy označené (BRNM) jsou dokladovány v herbáři Moravského zemského muzea v Brně a nálezy označené (FMM) jsou dokladovány v herbáři Muzea Beskyd Frýdek-Místek.

Seznam lokalit

1. 80a. Vsetínská kotlina, 6773d, Prlov (distr. Vsetín): přírodní památka Rybník Neratov, podél levého břehu rybníka a louka nad rybníkem, asi 1,5 km JV od Prlova, 49°14'39"N, 17°59'11"E – 49°14'28"N, 17°59'12"E, 420–430 m n. m.
2. 79. Zlínské vrchy, 6773d, Pozděchov (distr. Vsetín): přírodní památka Trubiska asi 0,8 km J od Neratova a 2 km VSV od Pozděchova, mokřadní, vlhká a mezofilní louka, 49°14'15"N, 17°59'04"E – 49°14'12"N, 17°59'07"E, 440 m n. m.
3. 79. Zlínské vrchy, 6773d, Pozděchov (distr. Vsetín): Trubiska lovecký zámček a údolí potoka Trubiska asi 1 km pod ním, podél cesty, les, 49°13'57"N, 17°59'07"E – 49°13'28"N, 17°59'12"E, 455–490 m n. m.

játrovky

Conocephalum conicum: 3 (FMM); *Chiloscyphus profundus*: 3;
Frullania dilatata: 3 (BRNM);
Pellia endiviifolia: 3 (BRNM); *Plagiochila asplenoides*: 3 (FMM).

mechy

Alleniella complanata: 3 (BRNM); *Amblystegium serpens*: 1 (BRNM), 3; *Atrichum undulatum*: 1;
Barbula unguiculata: 3; *Brachytheciastrum velutinum*: 1; *Brachythecium albicans*: 1 (BRNM);
B. salebrosum: 1; *B. rutabulum*: 1; *Breidleria pratensis* (LC-att): 2 (BRNM, FMM);
Bryoerythrophyllum recurvirostrum: 1 (BRNM); *Bryum argenteum*: 1 (BRNM); *B. moravicum*:
1 (BRNM); *B. pseudotriquetrum*: 2 (BRNM, FMM); *Bryum* sp.: 3;
Calliergonella cuspidata: 2 (BRNM, FMM); *Ceratodon purpureus*: 1 (BRNM); *Climacium*
dendroides: 1, 2; *Cratoneuron filicinum*: 3 (BRNM); *Ctenidium molluscum*: 1 (FMM);
Dicranella staphylina: 3 (BRNM); *D. varia*: 1 (BRNM), 3; *Dicranum montanum*: 3; *D. scoparium*: 3;
Ephemerum serratum (DD): 2 (BRNM, FMM); *Eurhynchium angustirete*: 3 (FMM); *E. striatum*: 3
(BRNM);
Fissidens taxifolius: 1 (BRNM), 2;
Herzogiella seligeri: 1; *Hypnum cupressiforme*: 1;
Leskea polycarpa: 3 (BRNM); *Leucodon sciuroides*: 3 (BRNM);
Orthotrichum affine: 1 (BRNM); *O. anomalum*: 1; *O. diaphanum*: 1; *O. stramineum*: 3 (BRNM);
Oxyrrhynchium hians: 3;
Physcomitrella patens (LC-att): 3 (BRNM, FMM); *Plagiomnium affine*: 1; *P. undulatum*: 1;
Polytrichum formosum: 3; *Pseudoscleropodium purum*: 1, 2 (BRNM); *Pylaisia polyantha*: 1
(BRNM);
Rhytidiadelphus squarrosus: 1;
Schistidium sp.: 1; *Sytrichia ruralis* var. *ruralis*: 1 (BRNM); *S. virescens*: 1 (BRNM);
Thuidium assimile: 2 (BRNM); *T. tamariscinum*: 1; *Tortella tortuosa*: 3 (BRNM); *Tortula muralis*: 1
(BRNM); *T. truncata*: 1 (BRNM);
Weissia sp.: 2 (BRNM).